

väl knappast är en tillfällighet. Namnet är icke känt från medeltida urkunder, och icke från Norge och Island. — Alla de fyra sönerne ha namn på *-stæinn*, sålunda ett exempel på variation i namnskicket, varom se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 10 f. *Øystæinn*, *Hastæinn* och *Holmstæinn* äro rätt vanliga namn; om *Biurstæinn* se ovan Sö 320. *Hastæinn* är belagt även Sö 56, 122, 123 och D I 104 Tjursåker, Vårfruberga sn (Uppl.). Anmärkningsvärda äro de båda genitivformerna *Frøknar* (jfr *þorstainr* Sö 84, *þorstinn* Sö 363) och *Ingiporur* (jfr *aupur* Sö 60, *sifur* Sö 96, *kunur* Sö 139).

Gerstaberg-stenens intresse ligger icke minst i det sista meddelandet: *Æsbiorn risti, ok Ulfr stæindi*. Att ristaren, den runkunnige, som komponerat stenens ornamentik och huggit in dess inskrift, också sörjer för att hans namn blir bevarat till eftervärlden, är ju icke ovanligt. Där- emot är det tämligen enastående, att det i en inskrift omtalas, vem som har »målat» stenen, d. v. s. ifyllt slinglinjer och runor med färg.¹ Säkerligen har detta i allmänhet ansetts som en alltför underordnad och mera tillfällig åtgärd för att behöva särskilt omtalas. I regeln torde man väl också få förutsätta, att runristaren och runmålaren ha varit samme person. I detta fall har en särskild man anlitats för målningen. Om verbet *stæina* 'måla' se ovan Sö 205 och 213.

I förhållande till den stora omsorg, som har nedlagts på stenyttans beredning och på runinskriften, som har en otadlig ortografi, verkar ornamentiken mycket enkel. Upptill och nedtill förenas de båda rundjuren av ett par enkla streck, i stället för de eleganta slingknutar, som där bruka förekomma. På rundjurets stjärtar finnas ett par små utväxter, rudiment av fötter, ett av de ständigt återkommande ornamentsmotiv, varmed ristarna söka fylla tomma delar av stenyttan. — Brate har förmodat, att Gerstaberg-stenens ristare är samme *Æsbiorn* som namnger sig på Överselö- och Nybble-stenarna, Sö 205 och 213. Det är kanske icke uteslutet, trots avståndet. De båda stenarna på Selaön ha en mycket rikare ornering, men också denna röjer en viss tafatt- het i detaljer. Märk exempelvis den lösa slingknut, som nedtill förenar de båda rundjuren på Sö 213. En påfallande överensstämmelse mellan de tre runstenarna, där en Esbjörn nämnes som ristare, är den ovanliga skicklighet och omsorg, som har ägnats själva stenyttan.

Ristningen använder (liksom Sö 205 och 213) *o*-runan som tecken för *o*-(*ö*)-vokal: *ikipora*, *ikiporur*, *frokn*, *froknar*, *mopir*. Anmärkningsvärda former äro *ulfr*, med *r* i stället för *rn*, och *hielbi*, med *ie* i stället för det vanliga *ia* (se Sö 276).

348. Kjulsta, Ytterjärna sn, Öknebo hd.

Pl. 176. Pl. 3: B 697.

Litteratur: B 697, L 804. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Mon. Sud.; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 6, 204, 210, 241.

Äldre avbildningar: P. Helgonius (hos Peringskiöld a. a. och B 697); Hermelin a. a.; Brate 1896 (ATA).

Om runstenen »vthi Kiulestadh» säges i *Ransakningarna* (se ovan s. 335), att den hade blivit flyttad från Lideby, där man ännu kunde se platsen, där den hade stått. Vidare hade den blivit sönderbränd, då Kjulsta by brann, men stycken funnos kvar med runinskrift på. Helgonius påträffade endast ett fragment; de övriga hade kanske blivit använda, då byn återuppbyggdes efter branden. Fragmentet låg enligt Hermelin vid trappan till en bod. Brate ombesörjde 1896, att det togs upp ur trappan och ställdes mot gaveln av manbyggnaden. År 1930 var detta hus rivet, men stenen återfanns på samma plats, liggande med runorna nedåt och okänd för gårdens folk. Nu är den flyttad till den nya gårdstomten, omkring 65 m. längre åt S, och rest där.

¹ En liknande uppgift förekommer möjligen också på en uppländsk runsten, L 253 Axlunda, Björklinge sn (E. Brate, *Svenska runristare*, s. 92).

Granit. Höjd 1,05 m., bredd 0,70 m. Ristningen är mycket nött; bäst urskiljbar är den på h. sidan.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Helgonius):

[**paik**] . . . **sin** **han** **uarþ** **t[rib** . .]

Peg[n] . . . sinn. Hann varð drep[inn] . . .

»Tägn . . . sin. Han blev dräpt . . .»

Brate tycker sig ha urskiljt 16—18 **rib**, ehuru »högst osäkra». Liljegren har supplerat 1—4 **paik** med ett **n** och 15—18 **trib** med **in**. Namnet är säkerligen det vanliga *Pegn* (se Sö 237 och 249), ehuru med en mindre vanlig beteckning av *e*-vokalen.

Kjulsta-stenen upptages i *Bautil* och hos Liljegren felaktigt under Turinge sn.

349. Lideby, Ytterjärna sn, Öknebo hd.

Pl. 178. Pl. 3: B 689.

Litteratur: B 689, L 811. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Mon. Sud.; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 203, 210, 233, 235.

Äldre avbildningar: Helgonius (hos Peringskiöld a. a. och B 689); Hermelin a. a.; Brate 1896 (ATA).

Runstenen står i en sluttning på norra sidan om vägen från landsvägen Södertälje—Nyköping till Lideby, några m. från vägen och o. 100 m. NÖ om gården. I backen runtomkring finnas talrika fornlämningar, högar och stensättningar, såsom anmärkes redan i *Ransakningarna* (se ovan s. 335). Platsen är utmärkt å Geologiska kartbladet »Hörningsholm».

Höjd 1,55 m., bredd (upptill) 1,15 m.—(nedtill) 0,82 m. Ytan är ytterst ojämn, med gropar och hål, troligen beroende på stenens konsistens och ojämn vittring.¹ På h. sidan är ett stort stycke avslaget; det saknas redan på träsnittet efter Helgonius' teckning. Ristningen är upp- och nedvänd. Då stenen var rest på samma sätt redan på 1600-talet och då den har ett litet fotstycke, är det sannolikt, att den alltifrån början har stått på detta sätt. Ristningen har måhända blivit utförd, medan stenen låg på marken, och det har först sedan, då den skulle resas, visat sig, att den icke kunde stå rättvänd på den korta foten. Det blev då nödvändigt att mot gängse bruk resa den med ristningen upp- och nedvänd. Jfr Sö 196.

Inskrift:

in̄ki · auk · kati . . . **stain · at · þtgn · -apur · sin · kopan · kup · ialbi**

Ingi(?) ok Kæti[l](?) . . . stæin at Þegn, [f]aður sinn goðan. Guð hialpi.

»Inge och Kättil . . . stenen efter Tägn, sin gode fader. Gud hjälpe!»

Till läsningen: Icke stungna äro 1, 29 **i**, 3, 8, 31, 36 **k**. Däremot har 21 **g** en säkert huggen prick. 2 **n** har bst endast t. h., men denna är tydlig. Bst står tämligen högt; dock synes **n** vara sannolikare än **l**. 9 **a** har bst endast t. v. 20 **t** är tydligt. Hela övre delen av runan 23 är borta. — Helgonius: 1—4 **iaki** (L. **inki**), 8—11 **kiti**, 19—22 **pikn**. — Hermelin: **inki**, **kiti**, **pikn**; framför 12 **s** har Hermelin runorna **sa**. — Brate: **elki**, **koti**, **þtgn**.

Läsningen av första namnet är osäker. Brate uppfattar detta troligen som *Hælg*i, med

¹ »Denna sten är för öfrigt betäckt af flere små håligheter, hvilka tyckas vara utförda med menniskohand. Förmodligen har stenen innan den blef använd i och för runristningen varit använd till blotsten» (Hermelin).